

Ольга Комар
викладач кафедри іноземних мов,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ КОМУНІКАТИВНОГО ПІДХОДУ МАЙБУТНІМИ ВЧИТЕЛЯМИ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Ключові слова: комунікативний підхід, лінгвістична теорія навчання, альтернативна теорія навчання, комунікативна компетентність, когнітивний аспект, поведінковий аспект.

Сутність проблеми, стан її дослідження. Дослідження теоретичних засад використання комунікативного підходу є однією з головних передумов підготовки майбутніх вчителів іноземної мови до його практичного застосування у професійній діяльності.

Мета – проаналізувати судження науковців щодо процесу впровадження комунікативного підходу до навчання іноземної мови у контексті вищої освіти, скорегувати моделі організації навчальної діяльності та правила добору навчального матеріалу.

Комунікативний підхід до навчання іноземної мови починається з вивчення теорії мови як комунікації. Викладання іноземної мови, перш за все, має на меті розвиток комунікативної компетентності. Хаймс розглядав термін «комунікативна компетентність» як зовсім інший, не відповідаючий лінгвістичній теорії Хомського. Останній же вважав, що лінгвістична теорія пов'язана в першу чергу з постаттю ідеального мовця-слухача в однорідній мовній спільноті, комунікативна компетентність якого не залежить від таких граматично несуттєвих умов, як обмежений обсяг запам'ятовування матеріалу, порушення уваги та інтересу до навчання, і помилок (випадкових або типових) в процесі реального спілкування.

Для Хомського, центральне місце в його лінгвістичній теорії посідала абстрактна здатність мовця будувати граматично правильні структури іноземної мови. Хаймс вважав, що таке трактування лінгвістичної теорії є безрезультатним, тому наголошував на доцільності її розгляду як частини більш загальної теорії, що включає в себе комунікацію та культуру. Тому теорія Хаймса щодо комунікативної компетентності полягає у підтвердженні знань та

навичок мовця, необхідних для перебування у мовному співтоваристві. На думку Хаймса, особа, яка розвиває комунікативну компетентність набуває як знання так і навички для використання мови відповідно до наявних методів навчання, контексту, в якому вони застосовуються, і їх оцінки [3; 54].

Ще одну лінгвістичну теорію комунікативного навчання мови запропонував Холлідей, розглядаючи функції мови на основі текстів, мовних ситуацій. У ряді книг і статей, Холлідей розробив потужну теорію функцій мови для тих, хто вивчає англійську мову як свою першу мову:

1. Інструментальна функція: використовувати мову для того, аби отримати необхідні речі;
2. Регулюючу функцію: за допомогою мови керувати поведінкою інших людей;
3. Інтерактивна функція: за допомогою мови взаємодіяти з іншими людьми;
4. Персональна функція: використовувати мову для вираження особистих почуттів і думок;
5. Евристична функція: за допомогою мови дізнаватися і відкривати для себе щось нове;
6. Уявна функція: за допомогою мови – розвивати уяву;
7. Репрезентативна функція: використовувати мову для передачі інформації [1; 23].

Інші лінгвістичні теорії, спрямовані на розгляд особливостей організації аудиторного заняття, добору методів роботи, розробку завдань на основі комунікативного підходу до навчання англійської мови висвітлили у своїх працях Джонсон, Літлвуд та Вілкінс.

Джонсон і Літлвуд розглядали альтернативну теорію навчання як сумісну до комунікативного підходу навчання іноземної мови. Відповідно до цієї теорії, набуття комунікативної компетентності, а саме розвиток навичок говоріння, включає в себе як когнітивний так і поведінковий аспекти:

Когнітивний аспект передбачає інтерналізацію планів для забезпечення належної реакції (поведінки). Ці плани, в основному, спрямовуються на вивчення системи мови – вони включають в себе граматичні правила, процедури відбору лексики і відповідність соціальним вимогам суспільства. Поведінковий аспект включає в себе автоматизацію цих планів, що має на меті забезпечити їх ефективне використання в режимі реального часу [4; 76].

Ця теорія, стимулює нас до виділення наступних акцентів (цільових рівнів), спрямованих на розвиток комунікативних навичок студентів:

1. Інтегративний та змістовий рівень (мова як засіб вираження)
2. Лінгвістичний та інструментальний рівень (мова як семіотична системи і об'єктом навчання);
3. Афективний рівень міжособистісних відносин і поведінки (мова як засіб вираження цінностей і суджень про себе та інших);
4. Рівень індивідуальних потреб у навчанні (корекційне навчання на основі аналізу помилок);
5. Загальний освітній рівень з урахуванням додаткових мовленнєвих показників (навчання мови в межах програми закладу).

Вони пропонуються в якості загальних цілей, які можна застосувати до будь-якої ситуації навчання. Окремі цілі комунікативного навчання не можуть бути визначені за межами специфічної спрямованості цього рівня, оскільки комунікативний підхід передбачає, навчання мови, організоване для певної цільової аудиторії та на заохочення їх певних потреб. Ці потреби можуть стосуватися навчання читання, письма, аудіювання, кожне з яких може бути зреалізоване використанням комунікативного підходу. Навчальний план або навчальні цілі для конкретного курсу буде відображати специфічні аспекти комунікативної компетентності відповідно до рівня кваліфікації та комунікативних потреб тих, хто навчаються.

Водночас, використання комунікативного підходу до навчання англійської мови вимагає створення спеціальних моделей навчальних програм, в яких зазначалися б семантико-граматичні категорії та категорії

комунікативної функції, що студенти повинні висловити. Діапазон типів вправ і видів діяльності, відповідно до комунікативного підходу – не обмежений, за умови, що такі вправи дозволяють студентам досягти комунікативних цілей навчального плану(програми), залучають їх до спілкування, і спрямовують на реалізацію таких комунікативних процесів, як обмін інформацією , обговорення змісту питання, та інтеракцію [2; 49].

Висновки та результати дослідження. На основі зіставлення, порівняння, узагальнення наукової інформації феноменів «компетентність», «комунікативне навчання», «лінгвістична теорія» уточнюється сутність використовуваних дефініцій у аспекті комунікативного підходу. Комунікативне навчання іноземної мови краще розглядати як підхід, а не як метод. Незважаючи на його теоретичну послідовність, ми можемо розрізнити мовні рівні та теорії навчання, на рівні проектування і процедури викладу матеріалу маємо більше можливостей для індивідуальної інтерпретації і вибору форм роботи, ніж традиційні підходи. Тому нові моделі вправ, типи навчальних програм та касні заходи можуть отримати більш широке схвалення в майбутньому, даючи комунікативному підходу навчання мови найвищий статус серед інших навчальних методик та технологій. Ці питання, безсумнівно, вимагають уваги, так як комунікативний напрямок у викладанні англійської мови набуває все більшої популярності у різних освітніх закладах.

Список використаних джерел

1. Jack C. Richards. Communicative Language Teaching Today. – Cambridge : Cambridge University Press, 2006. – 47 p.
2. Nunan D. Designing Tasks for the Communicative Classroom. – Cambridge : Cambridge University Press, 2005. – 215 p.
3. Hymes, D.H. On Communicative Competence. Sociolinguistics. Ed. by Bride J.B., Holmes, Janet. Penguin: Harmondsworth, 1971. – 293 p.
4. Littlewood, W.. Communicative Language Teaching. Cambridge University Press: Cambridge, 1981. – 108p.